

Himalayasolfågel (*Aethopyga nipalensis*)

Foto: Anders Ståhl

Fåglar i Leksand

En tidskrift av Leksands Fågelklubb

Nr 1, År 2005

<http://fagelklubben.leksand.nu>

Pris: 30 SEK

Redaktion

Ansvarig utgivare:
Staffan Müller 070-322 23 45

Redaktör/Layout
Bogdan Persson 0247-154 76
Bergvägen 3B
793 32 Leksand
e-post: bogdan.persson@telia.com

Redaktion:
Lars Nilsson 0247-333 92
Sören Stenberg 0247-349 93

Medlemsregistret:
Henry Pollack 0247-409 64
Klockarvägen 4
793 41 Insjön
e-post: zyq693p@tninet.se

Utgivning och medlemskap

Tidskriften utges av Leksands
Fågelklubb och utkommer med 4
nummer per år, varav 2 tidningar
och 2 programblad.

Pris: 30 kr

Medlemmar erhåller tidskriften
gratis.

Medlemskap i Leksands Fågelklubb
kostar 100 kr/år (120kr fr.o.m. 2006)

Familjemedlemmar och ungdomar
(ej fyllda 21 år) betalar 30 kr/år
(40 kr fr.o.m. 2006)

Avgiften sätts in på
Pg 438 26 34-6 eller
Bg 456-4373

c/o Leksands Fågelklubb

Innehåll

3. Ordföranden har ordet
4. Vattholmsskären
7. En resa som värmdde - Thailand, 2005
20. Åreberättelse, 2004
25. Strandskatan häckar i Insjön
26. Korp och duvhök ingår tillfällig vapenvila
28. Fortsättning följer
29. Projekt pilgrimsfalk -aveln 2004
32. Ring-Nytt
35. Örnutfodringen vintern '04/'05
36. Nya medlemmar
37. En bit in i skogen
38. Hemsidan
38. Om tidningen i din hand
39. Organisation

Hjälp oss att skydda värdefull natur

i Leksand!

Leksands naturvårdsfond

Pg. 449957-0

Framsidan: Fisktärna (Sterna hirundo)
Foto: Kalle Bergström

Ordföranden har ordet...

En vår full av förväntan

Staffan Müller

Nu närmar sig ännu en sommarsäsong för fåglarna. Det är med stor nyfikenhet och förundran (och ängslan), som man funderar på hur året skall bli för fåglarna. Det försvinner gammelskogsbiotoper varje dag. Jordbruk lägg ned och den öppna marken försvinner. Klimatet förändras. Det betyder att förutsättningarna för fågellivet förändras år från år och det blir så svårt att sia om hur året kommer att bli.

Föränderligheten betyder också att "nya" habitat skapas. Fåglarnas tålighet och uthållighet är anmärkningsvärd. Ett kalhygge betyder liv för ormråk och tornfalk och ortolansparv, åtminstone temporärt. Det är få fågelarter som aldrig har en chans när det ursprungliga försvinner. Arter som järpe, tretåig hackspett och lavskrika får det dock allt svårare med dagens utveckling. Därför är det viktigt att vi sätter en relevant prislapp på de känsligaste arterna och arbetar för att de skall överleva hos oss.

Det är cyniskt att säga att andra får ta ansvar för de utrotade arterna även fast det är lättare och "billigare" att t e x få lavskrikan och den tretåiga att överleva i Orsa än här. Utgångspunkten att "räd-da det som räddas kan" är god.

En rik biologisk mångfald är den stabilaste och mest trygga strategin i naturvårdsarbetet och i skogs- och jordbruket. Omarronderingen kan vara ett bra instrument för att planera ett skogs- och jordbruk som är anpassat till en ekologisk avkastning.

Den förutsätter dock att naturvården finns med i fördelningen av markerna. Vi måste tala om hur mycket de olika arterna kräver för att ha livsbetingelser hos oss och också lämna skogsbruket i fred på marker som är av mindre betydelse för den biologiska mångfalden.

Åter till fågelåret. Trots alla "hotbilder" är det spännande att spekulera i hur fågelåret kommer att gestalta sig. Med den allt mildare vintrar har det inte varit svårt att förutspå att gårdsmynen och stjärtmesen blivit vanligare.

Om steglitsen som invaderat i vinter kommer att fortsätta visa sig på våra breddgrader åt-erstår att se. Av 2005 hoppas jag att hägern fortsätter att häcka här. Kanske sångsvanen också gör ett försök i Limsjön. Staren kommer sannolikt att öka sin numerär i kommunen, medan spoven och sånglärkan får det allt svårare. Och tyvärr, blir det nog allt färre mellan gångerna man hör mindre hackspetten och den tretåiga samt lavskrikan.

Steglits (*Carduelis carduelis*)
Foto: Kalle Bergström

Vattholmsskären

Text och foto: Gunnar Lind

Dalarna är ett landskap rikt på olika naturtyper. Här finns vidsträckta jordbruksmarker, stora skogsområden med talrika berg, sjöar, vattendrag och myrmarker samt längst i norr fjällnatur. Dock saknas en ur ornitologisk synpunkt betydande naturtyp, nämligen kust och därmed saknas en hel del fåglar som dras till den miljön. Som surrogat får vi nöja oss med Siljan, landets i storleksordning sjunde största sjö.

Dalarnas "hav"

Siljan sträcker sig mellan Leksand och Mora och är ca fyra mil lång, då inberäknad den i söder mer än milslånga Österviken. Själva Storsiljan är en mer än kvadratmil stor öppen vattenyta. Södra delen av Siljan är fattig på öar och holmar och det är endast i området väster om Sollerön som man får intrycket av innerskärgård, rikligt med skogsklädda öar av varierande storlek. Kalskär är det mycket ont om och de enda av betydelse är Vattholmsskären, två stenskar mitt i södra halvan av Siljan. De ligger ca två km västerut från Tingsnäsudden på Rättvikssidan och drygt två km norrut från Vaverön, i vattenområdet tillhörande Leksands kommun. Det är två skär, ett större och ett mindre, som ligger med några hundra meters mellanrum. Det större består av grova stenblock och högsta punkten når ett par meter över vattenytan. Den enda växtlighet som finns är en knappt två kvadratmeter stor gräsrugge. Skäret är uppskattningsvis ca 40 meter långt och ungefär 15 meter brett. Det mindre skäret består av mindre stenar och når ca en meter över vattenytan och det är drygt 20 meter långt och knappt 10 meter brett. Ingen växtlighet finns på detta skär.

Häckfåglar

Första gången jag besökte Vattholmsskären var 1955 och sedan dess har jag varit dit ytterligare ett 20-tal gånger för att räkna häckfågeln. Antalet fågelarter vid skären är inte stort och endast 19 arter har noterats vid mina tillfälliga besök. Om man mera regelbundet kontrollerade området under vår- och höstflyttningen skulle säkert artantalet öka påtagligt. Nedan gör jag en sammanfattning över de fåglar som häckat eller setts i området under mina besök.

Gråtruten är den enda art som funnits vid skären alla gånger jag varit dit. 1955 häckade där fem par men efterhand ökade antalet och 1970 fanns där 10 häckande par. Antalet fortsatte att öka och 1980 hade kolonin ökat till 20 par. Under senare år har antalet par pendlat mellan 15 och 27 men de flesta åren finns omkring 20 häckande par. Så gott som alla gråtrutar häckar på stora skäret men vissa år finns även något par på lilla skäret.

Silltruten fanns med ett häckande par redan 1955 men den häckningen misslyckades. Sedan dess har jag sett arten i området vid ytterligare 10 tillfällen och den har häckat där åtminstone fem gånger mellan 1981 och 2004, senast förra året. Åren 1983-84 häckade två par på stora skäret där alla häckningar ägt rum.

Havsmiljö mitt i Dalarna - Vattholmsskären

Fiskmåsen har varit fåtalig vid skären och häckning av enstaka par har endast konstaterats vid ett par tillfällen. Ibland kan man dock se någon större flock i området, t ex låg 30 ex på vattnet utanför skären 1999.

Skrattmåsen iaktogs första gången 1999 med 10 ex och 2002 häckade 27 par på lilla skäret. Året därpå hade kolonin minskat till 17 par men 2004 hade antalet åter ökat och nu fanns 37 par där. Skrättmåsen som normalt har relativt välbyggda bon har härute mycket ringa bomaterial att tillgå och många par lägger äggen direkt på en stenbädd.

Fisktärnan häckade 1955 på stora skäret med ca 10 par. Antalet har sedan varierat mellan noll och 20 men mestadels finns det några par där och bon har funnits på båda skären.

Silvertärnan har jag endast sett vid två tillfällen under mina besök. 1970 häckade två par på stora skäret och 1983 såg jag fyra ex där men inget bo fanns detta år.

Sädesärnan har häckat nästan alla år jag besökt området och de har alltid funnits på stora skäret. Där finns det gott om insekter bland måltidsresterna efter trutarna.

Icke häckande arter

Av icke häckande fåglar är storskarven en av de mest iögonfallande. De är stora och svarta och sitter ofta, på stenarna, med halvt utbredda vingar. Vid sex av mina besök har de funnits på skären och som mest har det varit fem ex. De är skygga och lyfter på ganska stort avstånd när man närmar sig med båt. Storskarvar ses årligen i Siljan under hösten men i de här fallen rör det sig om försommarfynd. Ett par döda ex som jag undersökt visar att det rör sig om nominatrasen som närmast häckar på norska västkusten. Storskarven var vanligare i Siljan under 1970- 80 talen än vad den varit under senare år.

Gråtruten (*Larus argentatus*) är skärens karaktärsart

Andra simfåglar som ibland ses i området är storlom, stor- och småskrake samt knipa och av dessa är småskranken den klart vanligaste. Även vadarfåglar ses emellanåt och av dessa är drillsnäppa och strandskata de som setts vid flest tillfällen. Drillsnäppan har funnits under hela 50-års perioden medan strandskatan endast setts under de senaste 20 åren. Vid två tillfällen har jag sett rödbenor (3+2 ex) och vid två tillfällen kärrensnäppor (2+1 ex). Vid vardera ett tillfälle har jag sett större strand-

pipare (1 ex), kustpipare (2 ex) samt småspov (2 ex).

Besök skären, men ta hänsyn

Det är alltid intressant att göra en båtfärd ut till skären, vilket rekommenderas. Gå dock inte iland i onödan och absolut inte sedan äggen kläckts för de små mås- och tärnungarna simmar ofta ut på sjön vid störning och kan då lätt omkomma om vågorna går höga. Man ser alltid alla fåglar som finns därute från båten.

Text: Bogdan Persson

Bildcollage: Anders Ståhl och Bogdan Persson

Mitt under pågående förberedelser inför resan, slog tsunamin till... Plötsligt var inte fåglarna det viktiga. Man slutade studera fågelböckerna och förfasade sig över det ofattbara som drabbade människorna kring den Indiska oceanen. Man led med Thailand och Sydostasien. Någon tvekan om att genomföra resan fanns dock aldrig. Tvärtom... Resan fick en ny mening. Nu skulle vi dra vårt strå till den prövade turistnäringen i landet och visa att Thailand fortfarande är att räkna med. Och vilken resa det blev... De som inte redan var förälskade i Thailand, blev det nu...

Vad ska man säga... Fåglarna (vi räknade ihop över 300 arter) var bara en del av upplevelsen. Landskapsbilder, klimatet, djurlivet, den asiatiskt utsökta maten och inte minst – människorna! En oslagbar kombination som gjorde resan till ett enda utdraget leende.

Thailändare har överlag ett charmigt sätt. Vänliga småblyga leenden som tvingar isär

smilbanden finns överallt. Man märker det särskilt ute på landsbygden. Människorna vinkar längs vägen...

Anders Ståhl var reseledare. Han hade nog en rätt så bekväm uppgift. Inga konflikter, inga missförstånd. Nåja... Martin råkade glömma sin flygbiljett inläst i en säkerhetsbox på ett av hotellen. Kanske hade han för avsikt att

Stående: Solveig Bergkvist, Mats Knutsson, Hanna Bortas, Anders Ståhl, Martin Linzie, Solveig Elfving, Yngwe Elfving, Vanja Ek, Olle Persson, Göte Bergkvist, Jan-Olof Olsson och Ruangyot Hongsaeng. Sittande: Pinit Saengkaew, Bogdan Persson och Staffan Müller

stanna kvar... Vi fick tag i den till slut i alla fall. Anders fick några gråa strån på köpet...

Magproblem? Ja, det är lätt att få det i Thailand, men vi klarade oss bra denna gång. Hanna hade problem med värmen och uttorkning i Khao Yai i början av resan. Efter vila, dricka och en mopedtur ut ur djungeln (men en vänlig skogsvaktare som förare), återhämtade hon sig.

I Kaeng Krachan hamnade Solveig Bergkvist på ett rum tillsammans med en familj STORA geckoödlor. Panik. Hotellpersonalen lyckades till slut låsa in skräcködlorna in i ett skrymsle, så det blev inte nödvändigt att byta bostad.

Under hela resan hade vi med oss en av Thailands absolut mest erfarna ornitologer – Pinit Saengkaew. Det tog tid för oss att lära namnet, så han fick heta Pim-Pim, Peanut, Pirri Pirri, Pipit (den gillade han särskilt) osv. Pinit är inte bara ofantligt duktig på fåglar. Han är en glädje-spridare. En man som alltid har humorn i bakfickan. Men också en man som ser som sin livsuppgift att överföra sina kunskaper till kommande generationer. "Life is short... If we don't leave our knowledge to younger generations, than everything will be gone the day when we are gone", sa han vid något tillfälle, på sin charmiga Thai-engelska. Jag minns också hans anspråkslösa inställning till naturen - I djungeln är det vi som är gäster. Naturen tillhör djuren och växterna... Djungeln är tigerns hem. Den har rätt att leva där och man ska inte frukta, utan respektera den i ordets alla bemärkelser - En inställning som osökt för tankarna till vargdebatten hemma i Sverige...

Vi har mycket att lära av Thailändare. Inte minst det där om att ta hand om varann och lösa konflikter med ett leende. Det är fullt att bråka i Thailand. Oavsett om det gäller en frustrerande trafiksituation, eller rena äffärer, ser man hellre det komiska i situationen och ler, i stället för att bråka. Tyvärr återstår åtskilligt att göra beträffande trafiksäkerheten. Bli inte häpnad om du på motorvägens väggen

möter en bil, eller motorcykel som tagit en genväg genom att köra i fel riktning.

Nåja, åter till fågelskådningen. Pinit hade vid sin sida två yngre lärlingar, Ruangyot Hongsang och Papon Katanyanyuth. De lärde med oss. Fågelskådning är en ny företeelse i Thailand. Mycket är fortfarande okänt. Därför är det kanske inte så märkligt att vi fick vara med om att upptäcka en del rariteter. I Lam Pak Bia (salinerna vi stannade till vid) upptäckte Olle områdets första gråhuvad vipor (*Vannellus cinereus*). Pinit gjorde sitt bästa för att få oss att förstå hur sällsynta de var, medan Olle var helcool, så som bara Olle kan vara!

Bogdan, "Bobby the raptor" upptäckte de flesta rovisarna, men Yngwe var den som vaskade fram en kejsarörn över Sam Roi Yot. Kejsarörnen är ju en raritet i Thailand, och ryktet om vårt fynd kom till Bangkok före oss. Vi såg även en ormörn... eller var det två? Ännu större raritet än kejsarörnen. Och så en rovis som ställde Pinit och oss andra. Någon okänd art i Thailand? Inte helt otänkbart, med tanke på den bristande kännedomen om landets fågelfauna.

Övriga djur? Det blev en del, även om vi missade tigern. Den är numera mycket sällsynt och skygg. Elefanter såg vi endast i Bangkok, medan de vilda gjorde sig påmind i form av spillning och andra spår de lämnade efter sig. Det blev många ödlor, ormar, insekter, större och mindre däggdjur... och så de där 300 fågelarterna förstäss....

Under resan besökte vi fyra större nationalparker: Khao Yai, Kaeng Krachan, Khao Sam Roi Yot och Doi Inthanon. Vi besökte även två storstäder: Chiang Mai och så givetvis huvudstaden Bangkok.

Se bildreportaget på sidorna som följer...

Ett stort tack till "Wildwatch Thailand" och charmiga Nong som organiserade resan, reseledaren Anders Ståhl, samtliga trevliga medresenärer och guider och sist men inte minst till människorna i Thailand. Man längtar tillbaka...

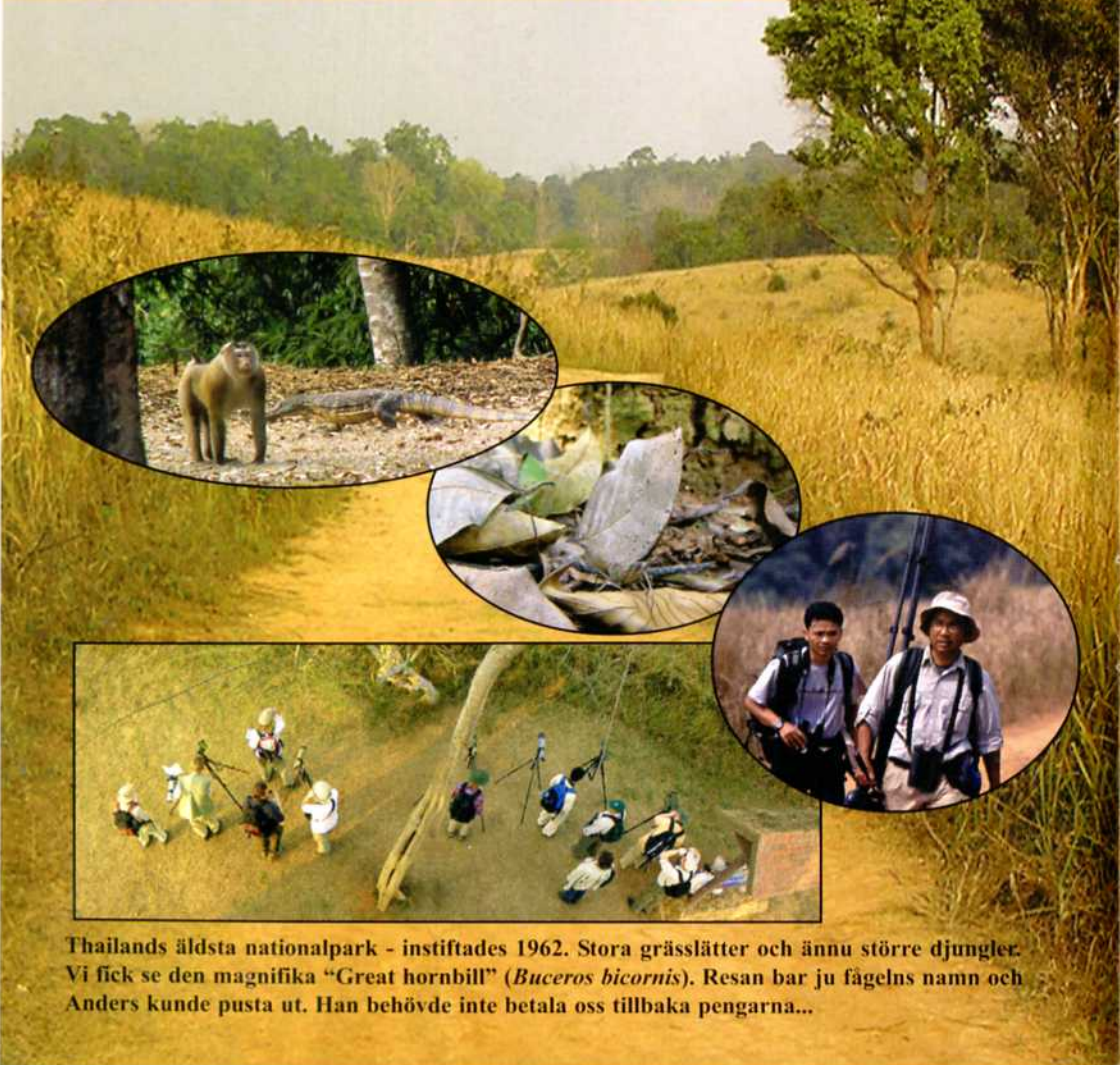
Bangkok

Vi började våran resa i huvudstaden Bangkok. Staden är inte bara överväldigande vackra tempel och dålig luft. För en grupp nybörjare börjar fågelskådningen redan här... Här såg vi även de elefanter som vi missade i djungeln. Då stora delar av Thailands skogar nu är skyddade, erbjuder turister och bangkokbor en utväg för elefantägaren att tjäna sitt levebröd...

Khao Yai

Thailands äldsta nationalpark - instiftades 1962. Stora grässlätter och ännu större djungler. Vi fick se den magnifika "Great hornbill" (*Buceros bicornis*). Resan bar ju fågelns namn och Anders kunde pusta ut. Han behövde inte betala oss tillbaka pengarna...

Kaeng Krachan

Landets största nationalpark. Vi såg varken tigrar, eller leoparder, men Solveig Bergkvist hade en familj "skräcködlor" på hotellrummet: Tockay (*Gekko gekko*) - en 35 cm lång, men helt harmlös geckoödle som lever i "kärnfamilj"...

Khao Sam Roi Yot

Khao Sam Roi Yot betyder "berget med 300 toppar". Nedanför dessa toppar breder sig ett våtmarksområde ut. Bland topparna såg vi kejsarörn och den vitbukiga havsörnen (*Haliaeetus leucogaster*). Området är en av landets mindre nationalparker i västra delen av "The gulf of Thailand". Den bjuder på ett rikt fågelliv, med många kungsfiskare, hägrar, vadare och mycket mera...

Doi Inthanon

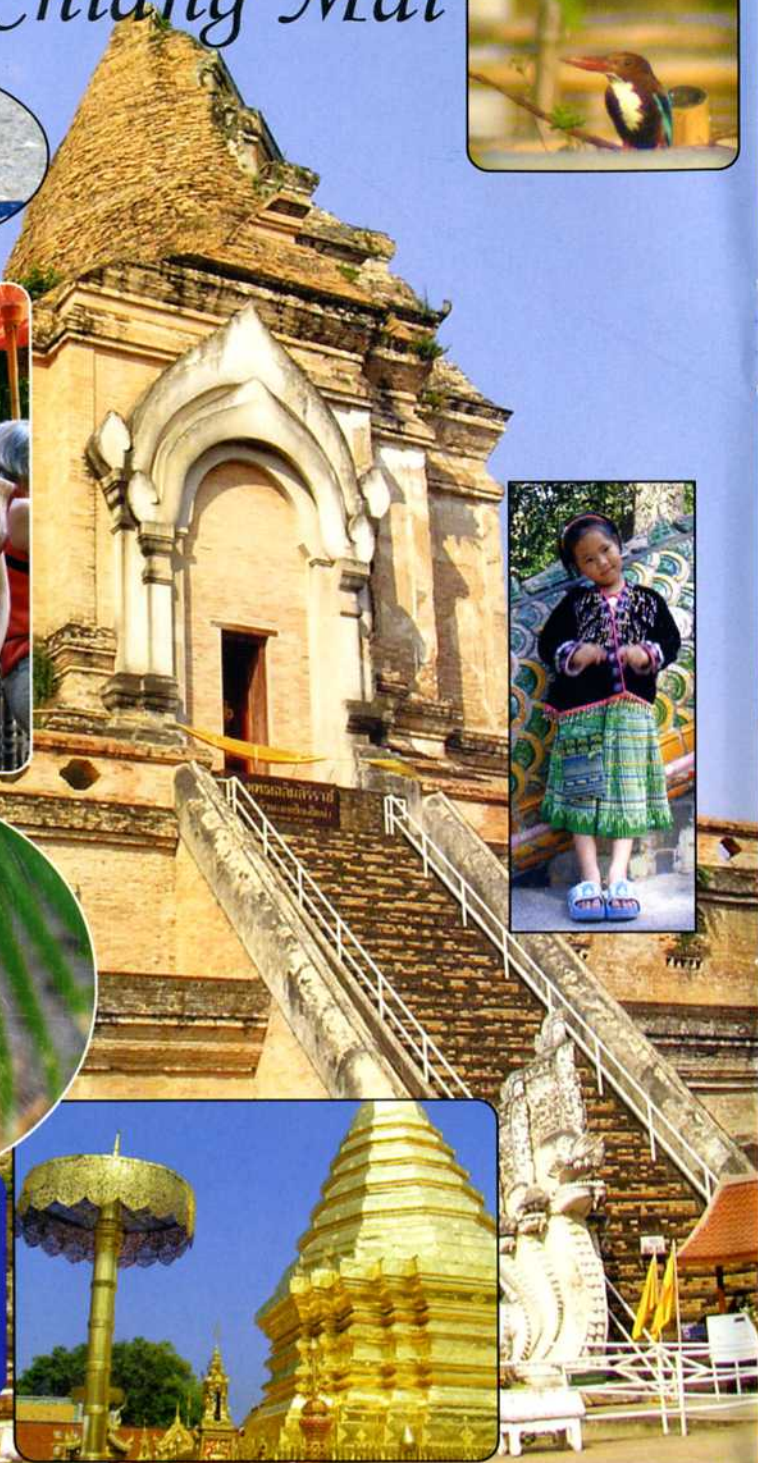

Ormen på bilden ovan är visserligen fotad på zoo, men det kan ha varit någon slags "green pit-viper" (släktet *Trimeresurus*) som gled igenom gruppen då nästan alla hade blickarna riktade mot trädtöpparna. Doi Inthanon är en nationalpark utanför Thailands forna huvudstad Chiang Mai i norr.

Vi minns vattenfallen, det blyga bergsfolket, Thailands högsta men lättåtkomliga bergstopp, solnedgången vid kungens och drottningens tempel och så minivetten - fågeln som är rödare än röd!

Chiang Mai

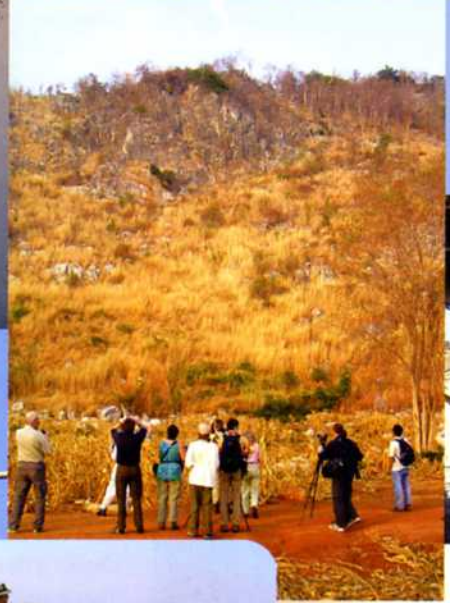
Chiang Mai - Den forna huvudstaden är kulturens och hantverkets "huvudstad" i det moderna Thailand. Klimatet är relativt mildt och ibland behöver man jackan. Här såg vi resans största spindel...

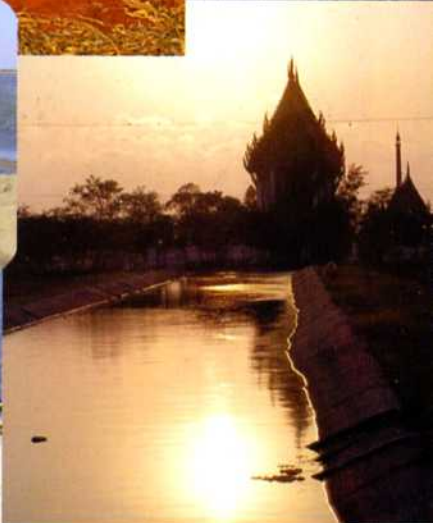
...och andra ställen...

Tillsammans med rovfågarna väntade vi på "floden" av sex miljoner fladdermöss som vid solnedgången lämnar grottan...

Lam Pak Bia - havsfåglar och vadare...

Årsberättelse för Leksands Fågelklubb, 2004

Det 28:e verksamhetsåret har avslutats med god aktivitet. Under innevarande år har föreningen haft 473 medlemmar och en ungdomsgrupp har bildats som ett komplement till de yngre men förträffliga "Snokarna". Därmed har vi lagt grunden för ytterligare engagemang i föreningen.

Styrelsen har varit samlad till 5 protokollförda möten har bestått av: Staffan Müller/ordf, Margareta Wiman/sekr, Göte Bergqvist/kassör, Anders Ståhl/ledamot, Bogdan Persson/ledamot, Annika Lekgård/ledamot, Inga-Lill Paulsen Andersson/ledamot, Tomas Jonsson/adjungerad ungdomsledamot.

Som vanligt har projekten varit grunden för vår verksamhet. Några av dem har varit mycket framgångsrika och är väl värda de ansträngningar som gjorts.

Pilgrimsfalk. Lasse Nilsson har varit ansvarig för arbetsgruppen som i samarbete med grannkommunernas ornitologer placerat ut 15 ungar på hackinglokaler.

De näraliggande "vilda" häckningarna som härstammar från vår tidigare verksamhet har också varit framgångsrika och par är etablerade i Säter och Älvdalen och till och från i Gagnefs kommun.

Foto: Lars Nilsson

Två häckningar lyckades i Dalarna, år 2004

Berguv (*Bubo bubo*)

Foto: Kalle Bergström

Berguv. Trots god omsorg av Sjölund/Östberg fick inte något av våra tre avelspar ut någon unge. För Almoparet slutade året illa, emedan de omkom i buren, sannolikt dödade av något rovdjur. Det innebär att vi fortsättningsvis får nöja oss med de två par som finns i voljärer hos Bengt Östberg i Insjön. Henry Pollack är ansvarig för projektet som är en mycket grannliga uppgift för föreningen och årsmötet avtackar Anders Sjölund som i och med att avelsparet nu är borta, avslutar sitt mångåriga engagemang för uvarna.

Örnprojektet har som vanligt skötts på ett utmärkt sätt av Bogdan Persson som med hjälp av ett troget gäng medlemmar har försett åteln med ca 3 ton kött samt dessutom regelbundet genomfört individkontroll av de besökande örnarna. Under vintern har ett 30-tal kungsörnar och glädjande nog hela 4 havsörnar besökt åteln. Under verksamhetsåret har vi också genomfört publika exkursioner till åteln som blivit väldigt lyckade, då allmänheten från ett gömsle kunde följa örnarnas beteende. Swedish Meat i Uppsala, Siljans Chark i Mora samt länsveterinären har på olika sätt stöttat denna verksamhet. Dessutom användes trafikdödat vilt i mån av tillgång. Flera privatpersoner har hjälpt till med omhändertagningen av dessa kroppar, för örnutfodringens skull.

Foto: Henry Pollack

Fyra havsörnar sågs på utfodringen under november-december

Tretåig hackspett är ett projekt som syftar till att kartlägga fågelns utbredning och arbeta för skydd av dess habitat. Anders Stål har inventerat fågelns skogar och lämnar från nästa verksamhetsår över uppgiften till ungdomskommittén.

Bladvass är ett nystartat projekt som syftar till att kartlägga bladvassens utbredning i kommunen samt att inventera fågelarterna i

denna speciella biotop. Staffan Müller har inventerat ca 50% av kommunens bladvassar och konstaterar att till skillnad från Limsjön så är vassruggarna i Insjön och i Byrviken, mer bebodda av rörsångare än sävsångare.

Inventeringen fortsätter.

Vinterfågelmattningen har blivit en succé. Vid Kägelberget försåg Agneta Joon Timblad skogsfåglarna med foder. Tommy Snarf har ansvarat för Flymyrkojans utfodringsplats,

Tofsmes (*Parus cristatus*)

Foto: Kalle Bergström

med uppmärksammade lavskrike- och gråspettsrapporter. Staffan Müller har ansvarat för Hundhagsutfodringen och kan rapportera samtliga i området uppträdande mesarter. Mattias Heineman har skött Limsjöfågelnbordet och kommunens "AME-gäng" har sett till fågelbordet vid Norsbro. Eftersom över ett ton fågelfrö lagts ut har vi tacksamt noterat att såväl Kultur- och fritidskontoret samt miljökontoret och SNF, varit oss behjälpliga med inköp av foder.

Hemköp i Leksand och Rältagården har utan ersättning bidragit med späck till våran vinterfågelmattning.

Projekt Backsvala gjorde en inventering av gamla kända häckningslokaler. Från Igelberget och Heden rapporterades inga lyckade häckningar. I Älven lyckades ett 50-tal par med sin häckning och i Gräv var det ett 20-tal bohål. Bogdan Persson är projektledare och Staffan Müller och Frasse Blomberg samt Lasse Jobs har inventerat.

Foto: Bogdan Persson

Limsjön - Leksands förnämsta våtmark

Storholkprojektet har som vanligt letts av Gunnar Lind. Häckningsresultatet för året var det sämsta sen starten och endast en slaguggla lyckades med sin häckning. Ett 30-tal nya holkar har satts upp och det finns indikationer på att kommande år kommer att bli bättre än innevarande år. Inom projektet har också Sören Stenberg följt upp sina

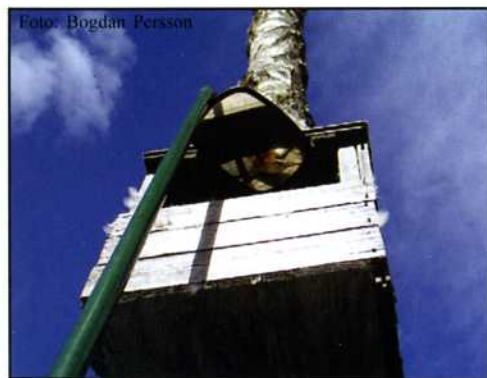

Foto: Bogdan Persson

Även storskraken (*Mergus merganser*) utnyttjar storholkarna ibland

plattformbyggen med nya nästen och inventeringar. 7 par fiskgjusar häckade på Sörens plattformar samt 1 ormvårkspar

Dessutom har Ulla-Britt Larsson ansvarat för småfågelholkestillverkningen som lockade några medlemmar till insatser i slöjdsalen på Åkerö skola.

Limsjön har även under detta året varit en god fågelokal. Det är främst grågåsens framfart som är noterbar. Hela 12 lyckade häckningar noterades och parbildning skedde för ytterligare 20 fåglar. Skratmåsen inventerades som vanligt av Staffan Müller och Gunnar Lind. Årets resultat på revlarna blev 759 häckningar och den uppskattade populationen vid Limsjön är ca 800 par.

Ringmärkningen vid Limsjön var begränsad. Staffan Müller och Inga-Lill Paulsen

Foto: Bogdan Persson

En sävsparv (*Emberiza schoeniclus*) har infångats

Andersson, ringmärkte 240 fåglar under ett 15-tal pass. Tomas Jonsson, m fl assisterade.

Rapportmottagare är som vanligt Mats Knutsson som också "traditionellt" efterlyser flera rapporter. Anders Hans utbildade föreningens medlemmar i rapportsystemet "Svalan" och förhoppningsvis kommer härmed flera att rapportera sina fågelobsar.

Tidskriften är vår länk mot omvärlden och 2 fantastiska 4-färgspubliceringer har kommit ut. Bogdan Persson och Sören Stenberg samt

Foto: Bogdan Persson

Tidskriften har ändrat layout år 2004

Lasse Nilsson, har skött utgivningen föredömligt.

Hemsidan besöks också av många utomstående. Som vanligt underhåll och uppdaterade Ulla Britt Larsson hemsidan som fick en populär "örnkatalog" signerad Bogdan Persson som ett nytt inslag.

Programkommittén leds av Bogdan Persson. Tillsammans med Staffan Müller och Annika Lekgård har ett 10-tal mer eller mindre välbesökta exkursioner genomförts. Uppslutningen på fågel-skådningens dag var måttlig, men på vårens Låååång-lördag fick vi tillsammans med friluftsförbundet sålt många holkar.

En handfull bildkvällar genomfördes också och den mest minnesvärda blev sannolikt Ingmar Linds. Han är ju en regelbunden föreläsare som uppskattas av alla.

En studiegrupp angående Thailand har också träffats i samband med fågelklubbens resa 2005, som Anders Ståhl ansvarat för.

Foto: Bogdan Persson

Exkursion i en nyckelbiotop

Foto: Bogdan Persson

Michaela Wiman - med försiktiga händer

Ungdomsverksamheten är verkligen uppskattad och "Snokarna" under ledning av Anneli Stenberg, Britta Engström och Katarina Ragnegård har varit fullbokad. Ett 20-tal program har genomförts. Dessutom har en ny **Ungdomskommitté** bildats och Tomas Jansson räknar med att ett 10-tal tonåringar och äldre ungdomar skall engagera sig i projekt som ungdomarna tar över, bl.a. tretåig hackspett och backsvala.

Naturresevat är egentligen inget projekt, men är ett samlingsnamn på våra engagemang i naturresevat i kommunen. Prästön, ett statligt reservat, tillses av Hans Hyttsten. Vidare har föreningen uttalat sig om pågående reservatsbildningar; Vaverön, Limsjön och Djupbäcken samt för Ilpo Linders skifte vid Dala Järnavägen.

Gryssenstugan har varit föremål för upprustning. Ändå har beläggningen och uthyrningen varit god. Göte Bergkvist har ansvarat för reno-veringen och Ulla Britt Larsson är uthyrningsvärd. Frasse Blomberg har varit "hustomte" på stället som nu är i ett mycket gott skick. Byggut-bildningen "STAR" i Borlänge med bl.a. Bror Wallbom och Conny Trogen som arbetsledare, gjorde under hösten ett mycket bra arbete med tak-omläggningen och vi noterar tack-samt deras insats för föreningen.

Som framgår av årsberättelsen för 2004, är vår förening en aktiv institution och vi noterar också tacksamt att våra åsikter och synpunkter är uppmärksammade i samhällsbyggnadskontorets arbete för statsplanering e t c. Vi noterar också att medlemsantalet är stabilt och att ungdomarna har blivit enga-gerade i vår verksamhet.

Låt oss fortsätta det ideella arbetet för fågelskydd och naturvård i Leksands kommun.

Leksand den 13 februari 2005

Staffan Müller/ordf. enligt uppdrag

Foto: Bogdan Persson

Gryssenstugan får ett nytt tak. Staffan och Lasse lägger plåten, medan Göte langar material...

Strandskatan häckar i Insjön

Staffan Müller

Året som gick blev ju anmärkningsvärt på många sätt. Minst 6 par gråhäger häckade vid Dragsängarna och strandskatan fick fram ungar ute på Prästön.

En häckande "havsfågel" vid Insjön

Foto: Bogdan Persson

Strandskatan

I södra Sverige kan man se strandskator även i inlandet. Sannolikt trivs den i de nya miljöer som människan skapat nära bebyggelsen. Parkmark och refuger med kortsnaggat gräs är "nya" habitat för fågeln. Hos oss har den framför allt siktats vid Limsjön och i Insjön. Här finns det öppna ytor som den vill ha. Det finns rapporter om en häckning i Insjön redan under 1990-talet som är obekräftad, men 2004 häckade den faktiskt på Prästön. Under en

"aborretur" till grunden vid Prästön lyckades jag få se 2 nästan flygga ungar med sina föräldrar ivrigt varnande över dem. Sedan kunde strandskator observeras in i augusti i Insjön. Flygturer företogs så långt som till Knippboheden.

Miljön på Prästön är helt underbar. Tillsammans med fisktärnekollonien (ca 15 par) utgör strandskatorna en härlig ljudkuliss när man närmar sig ön. Det är tacksamt att kunna erhålla en "doft av skärgård" även på nära håll!

Korp och duvhök ingår tillfällig vapenvila

Text och foto: Hans Nydahl

När asaguden Oden ville få kännedom om händelser i omvärlden, sände han inte ut ett par kungsörnar eller jaktfalkar som spanare. Nej, det ansvarsfulla uppdraget fick korporna Hugin och Munin. I Eddan kan man läsa följande om Oden. "Två korpar sitta på hans axlar och säga i hans öron alla tidener som de få se eller höra. De heta Hugin och Munin. Dem sänder han i dagningen ut att flyga över all världen och vid dagvardstid komma de åter och därav blir han underkunnig om många tidener. Därför kallar man honom Korpguden." Ibland hävdas att Hugin var den som tänkte och Munin den som mindes.

Det var naturligtvis ingen tillfällighet att sändebuden var två korpar. Människan har sedan urminnes tider känt till och respekterat korpens goda syn och skarpa intellekt. Detta tillsammans med den svarta fjäderdräkten har dessutom gjort att man sammanknipat honom med mörkrets makter. En trollpacka utan en kraxande korp på axeln besatt nog inga större magiska krafter.

Matplundraren

Otaliga är historierna om korpars kloka beteenden, t.ex. där fiskarnas gäddsaxar blivit plundrade på betet. Korpen drar upp reven med näbben, håller kvar reven med foten och tar nytt tag med näbben. Fågeln fortsätter så tills saxen är uppe och sedan släpps saxen mot isen eller skakas så att den slår igen. Därefter kan korpen i lugn och ro äta upp betet. En korp på solleröskogen lyckades för ett tjugotal år sedan med bedriften att dra upp snöringen till en gammaldags ryggsäck, som en skogsarbetare lagt ifrån sig, och plundra dess innehåll på matsäck. Beundransvärt men knappast populärt. Grova limpskivor med kallt, stekt fläsk var inte avsedda som korpmat utan

skulle ge skogarbetaren energi till eftermiddagens arbete. Korpen lär ha kommit tillbaka varje dag under en tid, när han hörde motorsågen gå igång, men någon obehållad ryggsäck hittade han nog inte fler gånger.

Näväl, här kommer ytterligare en korphistoria och dessutom en garanterat sann, vilket man väl inte kan säga om alla.

Den modige

Tisdagen den 1:a februari i år hade jag "vakten" vid fågelklubbens örntufodring. Jag var ute i god tid och lade i skydd av mörkret köttet på plats. Sedan pulkan och andra attiraljer gömmts noga var det bara att krypa in i kojan, där allt numera går efter en given rutin. Det börjar med att tubkikaren riggas upp och riktas mot maten och slutar med att den lilla rödspritskaminen fylls på och tänds. Sedan brukar det bli en stund, då man kan luta sig tillbaka och sluta ögonen i väntan på de första korpropen. Allt var den här morgonen klart strax efter klockan sju och enligt Bogdans lista över solens upp och nedgång på utfodringsplatsen skulle solen inte gå upp förrän ca 08.20. Alltså borde det bli en stund över till

halvslummer. Men halv åtta råkar jag titta ut och ser en skugga på köttstycket. Vad är detta? Inte ett ljud har hörts. En hastig blick i tubkikaren, som är mycket ljusstark, avslöjar att det är en duvhök och dessutom en gammal bekant, nämligen "höken med den trasiga ringen". (Det låter nästan som ett indiannamn och beror på att ringen har gått sönder vid låsanordningen så en stor glipa har uppstått. Höken är ringmärkt i Hälsingland 2001 och har av och till besökt örntufodringen under de senaste åren.) Duvhöken är mycket hungrig och äter hastigt och nervöst. Ett eller två hugg i köttet, som är ganska mjukt i det relativt milda vädret, så upp med huvudet och de intensivt gula ögonen spanar av omgivningen under tiden som tuggorna sväljs ner. Så nya hugg, spaning och samtidigt sväljning. Så fortgår det hela och efter en stund kan man skönja en svag utbuktning på halsen. Det är kräva som börjar fyllas på. Ungefär en kvart efter det att jag upptäckte höken, hörs de första korporna och som jättestora, svarta sotflagor avtecknar de sig mot morgonhimlen. Korporna upptäcker naturligtvis omedelbart ärkefienden på maten

och sätter sig tysta och vaksamma i träden runt omkring. En duvhök skapar alltid en nervös stämning bland korporna och ofta händer det, att till och med kungsörnarna betar sig försiktigt och vaksamt, när en duvhök finns i närheten. Men den här morgonen inträffar något ovanligt.

Ett tiotal minuter efter att korporna anlät börjar de singla ner mot marken. De sätter sig på behörigt avstånd och lämnar inte höken med blicken. Men efter ytterligare en stund börjar en korp visa prov på ett ovanligt "mod". På typiskt korpmaner närmar han sig duvhöken med omväxlande jämfotahopp och högdragen, stram gång. Korpen tittar noggrant på höken och går runt den för att slutligen sätta sig med ryggen vänd mot duvhöken på ett par decimeters avstånd. Ett livsfarligt beteende om höken varit hungrig, men nu återkommer vi till korpens klokhet. Korpen har med alla säkerhet sett att hökens kräva är kraftigt uppsväld och alltså dragit slutsatsen, att dödsfienden är proppmätt och följaktligen ofarlig. Ytterligare en korp vågar sig sedan fram och sitter tillsammans med "den djärve" och äter av

samma köttstycke som duvhöken. Några minuter senare verkar höken fullständigt ointresserad av både mat och korpar, och med mycket tunga vingslag och betänkligt framtung lyfter den och försvinner.

Korpen vänder ryggen till, helt avslappnad. Normalt sitter korporna (de få som vågat hålla sig kvar) i talltopparna på betryggande avstånd då duvhöken är framme.

FORTSÄTTNING FÖLJER...

Text och foto: Staffan Müller

Gunnar Lind gjorde ju ett bejublat utspel i ett tidigare nummer av Fåglar i Leksand. Alla minns väl den fantastiska historien om truten som slukade en havssula! Jag tänkte fortsätta på samma tema. Med samma huvudperson.

Hundhagen är ett Eldorado. Den som missat Hundhagens vinterutfodring, bör till kommande vinter göra ett besök på våran kanske finaste övervintringsplats för tättingar. Det lövrika landskapet med en massa murkna trädstammar och gott om till hälften förmultnad förna på marken gör att främst mesarna gillar att vistas där under den kalla årstiden. Spindlar och övervintrande insekter, gömmer sig i de skrovliga stammarna och under lövtäcket. Utfodringsplatsen strax intill Rönnäsvägen gör ju också sitt till för att förhöja fågelvärdet på platsen.

Nu till historien..... Äntligen var det dags för Per Lindberg att göra ett besök vi fågelmatningen. Som sig bör, passerade han Siljans konditori för att proviantera semlor inför avfärden till Insjön. Den första eftermiddagen i mars bjöd på strålande solsken och massor av fågel. Vi satte oss ner vid fröautomaten och dukade upp kaffekorgen. Svartmes, blåmes, talltita o entita, talgoxe, nötväcka, trädkrypare, gråsiska, grönsiska, domherre, grönfink och gulsparv, ja alla var de där. Helt plötsligt anlände ett ytterligare meståg och hela luftrummet kokade av fladdrande fågelvingar. Visst!

Stjartmesen fanns med i den nya flocken. Minst 13 av de små vita, otroligt vackra fåglarna befann sig intill oss på mindre än 4 meter! De sprang omkring under den lilla granen intill bänken och sökte uppenbarligen småkryp som lockats fram till "spillsäden" under trädet. Per och jag satt där och fotograferade och njöt i kanske en kvart. Sen blev vi

kaffesugna och tog en paus i skådandet. "Shit!" Kaffetermosen blev kvar i bilen. Per tog upp semlorna och jag sprang till bilen för att hämta kaffet.

När jag kom tillbaka efter några minuter berättade Per att han skulle provsmaka sin semla och tog den mot munnen, men "Wisp!" så var den borta! En havssula (som varit synlig runt det öppna vattnet kring Bergkvistsågen de senaste dagarna) hade gått till attack och likt en lavskrika norpat semlan ur hans hand!

Det är märkligt att just Per blir drabbad.

Jag får nog ansluta mig till Gunnars teori om "Pilsnerpojnkarnas" förmåga till relevant ornitologi!

Projekt pilgrimsfalk - aveln 2004

Ulrika Sjöberg

Det har gått trögt i avelsanläggningen på Nordens Ark de sista åren. Av olika skäl har inte falkparen fungerat. För att utröna varför potentiella par inte häckar, gav man mig som biologistuderande i uppgift att finna ut vilka beteendemässiga förutsättningar som krävs.

Bakgrundsfakta

I början av 1900-talet fanns omkring 1000 häckande par av pilgrimsfalkar spridda över hela landet, men på 70-talet var de på gränsen till utrotade på grund av miljögifter. Med anledning av detta inleddes Projekt Pilgrimsfalk vilket bland annat innebar att föda upp ungar för nyrekrytering, dvs utsättning i det vilda.

Avelsprogrammet mål var att bilda en ny falkstam på minst 25 häckande par i sydvästra Sverige. Att uppnå målet tog 25 år. Det finns fortfarande bara omkring 110 par i hela landet så utsättningar sker fortfarande, mestadels i Dalarna.

Avelsproblem

Eftersom det tar så lång tid att återskapa en population tittade jag på olika faktorer som kan ha haft inverkan på avelsfalkarnas reproduktion. Vet man vilka faktorer som inverkar kan det öppna möjligheter till förändring och effektivisering av framtida avelsarbete.

Analysen omfattade 29 års avelsarbete (1974-2003) och visade bl.a. att bara hälften av falkarna reproducerat sig. Varför så få reproducerar sig är oklart, men orsakerna verkade ibland ligga hos den enskilde individen (tex dålig kondition) och ibland hos själva par-kombinationen (tex ointresse).

Parstudie

Under våren 2004 gjorde jag en beteendestudie av de nuvarande elva avelsparen. Genom att observera falkarna under häckningssäsongen försökte jag ta reda på vilka betenden som indikerar att ett par kommer att häcka eller inte. Isåfall kan man sedan omkombinera de par som inte fungerar tillsammans.

Courtship feeding

Pilgrimsfalken har en komplex och aktiv parbildningsperiod och trots att de bildar par för livet genomgår de varje häckningssäsong olika procedurer i samband med s.k. courtship feeding för att bekräfta att det är de två som hör ihop och ska till att bilda familj. Courtship

Uppvaktning med "byte" i avelsanläggningen, s.k. food transfer

feeding innebär att hanen slår byten som han sedan uppvaktar honan med. På så sätt visar han sin lämplighet som försörjare under häckningen.

Häckningsbeteenden

Det finns en rad beteenden man kan förvänta sig i samband med courtship feeding. De lyder som följer:

Waiting - Honan väntar längre än normalt innan hon hämtar den inlagda maten. Beteendet ger hanen tillfälle att hämta maten först så att han får en möjlighet att presentera den för henne.

Pushing - Om hanen ignorerar maten kan honan flyga till och landa nära honom för att få honom att flyga till en annan plats (matningsplatsen). Antingen fortsätter hon att pusha tills hanen hämtar maten eller så ger hon upp och hämtar den själv.

Begging - En variation på, eller komplement till, pushing-beteendet där honan ger ifrån sig ett speciellt tiggläte för att visa hanen att hon vill att han ska hämta mat till henne. I samband med att matöverlämningar påbörjas flyger honan allt oftare upp till bohyllan innan hon tigger. Menande letar hon där efter möjlig lagrad mat.

Scraping - Endera kön krafsar i gruset på någon av bohyllorna. Detta är en typ av boförberedelse. När de har bestämt sig för att häcka krafsas en grop ut på den utvalda hyllan, där honan sedan lägger sina ägg.

Fly bys - Hanen flyger väldigt nära förbi honan. Vingarnas position är en aning högre än normalt och flygningen går mer långsamt; ser mekanisk ut. Detta är ett sätt för hanen att närma sig honan.

Food transfer - När hanen har hämtat maten lockar han på honan eller flyger till henne och överlämnar "bytet". Alternativt kan det hända

att honan flyger till honom och tar stycket ifrån honom eller står intill och plockar småbitar medan han äter. Om hanen istället flyger undan med maten påbörjas inte sällan en jakt. Dessa matöverlämningar, oavsett nivå, är viktiga för utvecklandet av ett normalt reproduktivt beteende.

Head low - Någon eller båda håller huvudet nedsänkt mot sin partner. Samtidigt förekommer ofta ett distinkt läte och ibland även en slags trippande gång, beroende på hur hög den sexuella motivationen är. Ju mer paret närmar sig varann desto mer ökar intensiteten av beteendet. Före äggläggning bör honan bjuda in till parning. Det visar hon genom att hålla huvudet djupt nedsänkt och stjärten uppåt medan hon ljuder med ett slags utdraget skri.

Call - Utöver beteendena som beskrivs ovan noterade jag även kontaktläten, för att få något slags mått på parens kommunikation. Kontaktläten verkade vara viktiga i samband med t.ex. matöverlämning och parning.

Kommunikationen viktig

Vad som förvånade mig är att de flesta av häckningsbeteendena kom till uttryck i någon form hos samtliga par, även hos de som inte verkade fungera särskilt bra tillsammans. Ett par honor lade till och med ägg, trots att parterna inte parat sig. Detta kan helt enkelt vara en effekt av den starka reproduktionsdriften.

Parning förekom endast hos fyra av de elva paren. Vad som faktiskt tycks utgöra en skillnad mellan fungerande (dvs där parning förekom) och icke-fungerande par är en god kommunikation. Fungerande par hade nämligen en högre frekvens kontaktläten, en större andel observationspass innehållande minst ett kontaktläte, samt en större andel pass innehållande besvarade kontaktläten än övriga par.

Faktum är att jag upplevde just samspelet mellan individerna som det absolut viktigaste. Då menar jag all slags kommunikation, inte bara genom läten, utan reaktion och respons på varandras beteenden överhuvudtaget.

Inga ungar

Årets häckningssäsong resulterade i att fem honor tillsammans lade tjugoen ägg, varav endast ett var befruktat. Troliga orsaker till att så få ägg var befruktade är bl.a. uteblivna parningar (eller en låg parningsfrekvens) och för hög ålder. I det ägg som var befruktat överlevde tyvärr inte fostret. Anledningen är förmodligen nedkylning då ruvningen i detta fall blev försenad. Det kläcktes alltså inte en enda unge i aveln 2004.

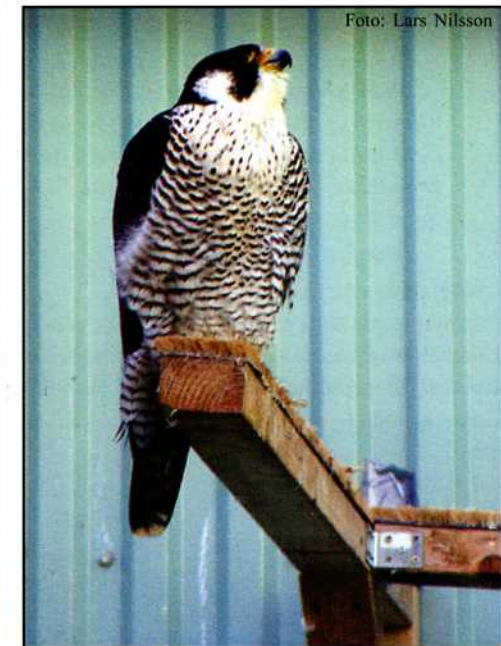
Nya parkombinationer

Eftersom poängen med studien var att se om man kunde urskilja vilka par som kommer att häcka eller inte, la jag vidare fram ett förslag till nya parkombinationer.

Eftersom det inte blev några ungar alls var tanken frestande att kombinera om allihop, men det fanns goda skäl att behålla fem av paren. Dels finns det två unga par, vars kommunikation utvecklades i mycket positiv riktning (ena paret upptäckte också hur trevligt det var att para sig och höll på för fullt). Dels finns det tre äldre par, som visserligen inte lägger befruktade ägg, men som är mycket goda fosterföräldrar till de vilda ungar som hämtas in. Dessa är därför ytterst viktiga. Omkombinationer gäller för de övriga sex paren som inte hade något vidare bra samspel.

Förslaget till den nya sammansättningen har jag baserat främst på individernas ursprung men också på matchande karaktärsdrag. Skilda ursprung är viktigt för att förhindra inavel, medan matchande karaktärer mer är ett försök till att få paret att fatta tycke för varann. Om

det skulle lyckas har man ett nytt sätt att arbeta på i framtiden.

Adult pilgrimsfalk på "Nordens Ark"

Parförslag genomfört

Under senhösten genomfördes förslaget. Alla accepterade situationen utom ett par, eller rättare sagt en hona. Hon blev rasande och attackerade hanen gång på gång. För att undvika en eventuell dödlig attack fick han sättas tillbaka till sin gamla hona. Den aggressiva honan samt en tidigare skadad hane flyttades ur aveln och ett ungt nytt par från en fågelcentral ersatte dem.

Nu är häckningssäsongen här och det ska bli oerhört spännande att se vad som händer i år. Håll tummarna!

Många ringmärkta örnar

Bogdan Persson

Som brukligt finns det en hel del att rapportera beträffande örnar så här efter avslutad utfodringssäsong. Utöver dessa avläsningar (som ju samtliga är märkta utanför Leksand, men avlästa i Leksand), har vi även ett par duvhökar och en slaguggla som är märkta i våran egen kommun. Vi börjar med dessa...

- Slaguggla återfunnen i Avesta

En slaguggla som ringmärktes i Siljansnäs den 22 maj 2003 hittades vid Grytnäs i Avesta den 1 maj 2004. Fågeln var färsk då den hittades, men var utan huvud (avbiten av räv, eller grävling, kanske?) Den hade då förflyttat sig 102 km från platsen där den blev ringmärkt. Ringmärkare var Gunnar Lind.

- Duvhök 1

Ringmärkt vid Molnbyggen, Leksand den 23 juni 2004 som bounce. Den 31 juli 2004 återfanns den levande vid Kyrkbyttjärn i Vika. Den hade då fastnat i ett ringmärkarnät och sedermera släppts. Avstånd mellan ringmärkningsplatsen och återfyndslokalen är 47 km. Ringmärkare var Gunnar Lind.

- Duvhök 2

En duvhök som märktes den 23 juni 2004 i Leksand, återfanns i Flå i Norge, den 5 december samma år. Denna hök var infångad levande i ett hönshus. Den fraktades iväg för att släppas på "betryggande avstånd" från hönsen, men väl framme flög den inte. Dagen därpå påträffades den död. Den hade förflyttat sig 299 km från ringmärkningsplatsen. Ringmärkare var även här Gunnar Lind.

Vi fortsätter med avläsningar från utfodringen i Leksand...

- Duvhök 3. Ringen på 9140141 sitter kvar ännu

Även på utfodringen hade vi besök av en ringmärkt duvhök. Samma hök som sågs hos oss förra vintern. Redan då satt ringen mycket löst och vi trodde den skulle hinna tappade den till nästkommande vinter, men ringen håller sig fast. Den sågs vid minst 6 tillfällen, mellan den 23 november och den 30 januari denna vinter. Eventuellt även senare. Hans Nydahl var den förste att läsa av höken i år, men även övriga "örnspanare" har läst av den. Som vi skrev i nr. 1/2004 av FiL var duvhöken märkt i Arbrå (norr om Bollnäs) i Hälsingland den 29 juni 2001.

Duvhök 9140141

Att läsa av korpar på en utfodringsplats är inte det lättaste. Henry Pollack har lyckats med bedriften att läsa av två denna vinter:

- Korp 1. Återbesök efter 6 år!

Den 12 december hade vi besök av en gammal bekant. Korpen 9154520 var ju tidigare avläst den 20 december 1998 hos oss, 6 år tidigare. Inga avläsningar på korpen finn dessemellan. Den är ringmärkt i Ljusdal, Hälsingland den 15 maj 1998. Vid avläsningstillfället har det passerat 6 år och 211 dagar sedan korpen ringmärktes som bounce.

- Korp 2

Den 7 januari avlästes korpen men beteckningen 9157509. Det har då passerat exakt 8 månader sedan märkningen den 7 maj 2004. Fågeln var märkt som bounce i Järvsö, Hälsingland.

Hela 9 ringmärkta kungsörnar och 2 ringmärkta havsörnar sågs denna vinter på utfodringsplatsen. Båda havsörnarna blev helt avlästa, medan vi misslyckades med två av de nio kungsörnarna. Vi tar örnarna en i taget och börjar med kungsörn. Samtliga är märkta medan de var bouncar:

- Kungsörn 1 (N0509)

Ringmärkt i Lule lappmark, den 19 juni 2004. Avläst den 6 februari 2005 av Henry Pollack. Sedd även den 23 och 26 februari. Öرنen är ännu juvenil.

- Kungsörn 2 (X7627)

Ännu en ungfågel, ringmärkt av Thomas Birkö, den 10 juni 2004 i Ångermanland. Först avläst den 18 februari 2005 av Bogdan Persson. Sedd vid ytterligare 2 tillfällen fram till och med den 22 februari.

- Kungsörn 3 (X8062)

Örn i sin andra vinter. Ringmärkt i norra Dalarna sommaren 2003, av Alf Nordin. Först avläst den 31 december 2004 av Bogdan Persson. Sedan dess är den sedd vid ytterligare 8 tillfällen till och med den 26 februari 2005.

- Kungsörn 4 (015H)

Denna örn kommer från Finland och är i sin andra vinter. Ringmärkt sommaren 2003. Avläst av Hans Nydahl den 26 januari och 8 februari 2005.

- Kungsörn 5 (X7288)

Ringmärkt den 17 juni 2001 av Stig Hamrén i Pite lappmark. Observerad och avläst den 11 januari 2005 av Hans Nydahl.

Den unga kungsörnen N0509 från Lappland

Örner 069C från Finland

Foto: Pär Johansson

- Kungsörn 6 (X4128)

Ringmärkt i Härjedalen den 16 juni 2000 av Stig Norell. Avläst hos oss den 11 januari 2005 av Hans Nydahl.

- Kungsörn 7 (069C). Återbesökare från Finland

Ännu en örn från Finland. Denna örn som nu är i sin 7-de vinter har besökt oss även vintern '03/'04. Örnen är alltså kläckt 1998 och har denna vinter först blivit avläst av Pär Johansson, den 11 december 2004. Sedan är den observerad vid ytterligare fyra tillfällen fram till och med den 6 februari 2005.

- Kungsörn 8

Ej avläst, men ringmärkt med blank ring på höger fot. Observerad den 30 november 2004 av Hans Nydahl. Örnen hade adult dräkt.

- Kungsörn 9 (X45???)

Endast delvis avläst. Ringmärkt med blank ring på vänster fot. Observerad den 23 februari 2005 av Henry Pollack. Även denna örn var adult och en obs på adult kungsörn i slutet av februari får väl anses vara anmärkningsvärt i sig.

- Havsörnen C085 här igen!

Vår "stamgäst" från Lappland har inte svikit oss denna vinter heller. Denna örn är märkt som bounce 1993 av Martin Tjernberg. Först avläst den 30 november av Hans Nydahl och sedan sedd ytterligare tre gånger fram till den 5 december. I slutet av december dök den sedan vanligt upp i Dalsland, rapporterade Sture Orrhult.

Foto: Hans Nydahl

- Havsörn 2 (L029) från Dalarna!

Kanske den allra trevligaste ringavläsningen denna gång. Detta är den första avlästa örnen som blivit kläckt i Dalarna i modern tid. Årgång 2000. Ringmärkt Martin Tjernberg. Örnen avlästes den 30 november av Hans Nydahl och sågs även dagen därpå.

Det blev allt för denna gång. Håll ögonen öppna efter ringar på levande eller döda fåglar i fält. Kanske har du någon spännande rapport till Ring-Nytt i nästa nummer av FiL...

Dalarnas egen havsörn, 4 år gammal

Örutfodringen vintern '04/'05

Bogdan Persson

Det är en bra örnvinter vi lämnar bakom oss. I skrivande stund i slutet av mars har örnarna ännu inte lämnat oss helt. Det är i huvudsak ett gäng unga örnar som håller sig kvar. Inventeringen är dock avslutad i brist på tid.

Totalt räknade vi ihop hela 35 kung- och 4 havsörnar. Siffran för kungsörn är den tredje högsta sedan vintern '95/'96 då inventeringen påbörjades, medan havsörnsantalet är det allra högsta. Kanske är det början på en trend som förväntas. Havsörnen är ju på frammarsch i landet. Särskilt spännande kändes den ringmärkta havsörnen som Hasse Nydahl läste av i slutet av november. Den var kläckt hos Dalarnas enda häckande havsörnspar! Enligt uppgift ska det vara den första avläsningen på någon av parets ungar. Havsörnen har häckat i Dalarna till och från sedan år 2000. Fågeln som lästes av hos oss var just från den allra första häckningen i modern tid.

För andra vintern i följd har örnarna katalogiserats i webpublikationen "Örnar i Leksand" som uppdaterats fortlöpande, (med ett avbrott som skett i samband med klubbens resa till Thailand). Nytt för i år är har varit "löpsedeln" som man klickar sig förbi innan man kommer till själva katalogen. På löpsedeln får den intresserade aktuell information om "örnaktiviteten" vid utfodringen.

Här kommer lite fakta och siffror för vintern som gått:

Människorna bakom

-Ansvarig för utfodringen har varit Bogdan Persson

-Utlägg av foder har skötts av Bogdan Persson, Bosse Alexandersson, Hans Nydahl, Henry Polack, Lars Nilsson, Per Lindberg och Pär Johansson

-Inventering från gömsle har skötts av Bogdan Persson, Hans Nydahl, Henry Pollack och Pär Johansson

-Fodret har huvudsakligen införskaffats från "Swedish meat" i Uppsala och till en viss del från Siljans Chark, Mora. En betydande del trafikdödade rådjur har omhändertagits och givits till oss av Tage Edvinsson från Gräv och Bror och Britta Wallbom i Sifferbo.

-Mängden utlagt foder: Ca 3 ton

Inventeringen

-Bevakning har skett under perioden 21 november-26 februari

-Bevakning har skett under 32 dagar (kungsörn har setts under 31 av dessa dagar, medan havsörns sågs under 8 av bevakningsdagarna). Inte en dag har varit helt "örnfri" vilket inte hänt förr om åren. Likväl har vi inte haft de där "toktopparna" på 10-15 örnar på en dag, så som det kunde vara i slutet av nittiotalet.

-Totalt antal timmar som ägnats åt bevakning: 283,5

Fåglarna

-Antal kungsörnar 35 (varav 10 ringmärkta)

(juvenila 6; subadulta 19; adulta 10)

-Antal havsörnar 4 (varav 2 ringmärkta)

(juvenila 0; subadulta 3; adulta 1)

-Antal duvhökar: 2 (varav en ringmärkt)

-Övriga fåglar som setts nyttja utfodringen: Korp (2 var ringmärkta), kråka, skata, nötskrika, större hackspett, gråspett, talgoxe, blåmes, talltita och tofsmes.

Mera information om de ringmärkta örnarna och andra fåglar, finner du i "Ring-Nytt" på annat ställe i denna tidskrift. Ännu mera info om den gångna vinterns utfodring finner du i "Örnkatalogen 2004/2005" på klubbens hemsida: <http://fagelklubben.leksand.nu>

Ett jättestort tack till samtliga som på ett eller annat sätt bidragit till örnutfodringen. Det är ni tillsammans som gör att vi har en av landets allra bästa utfodningsplatser för örn!

Välkomna alla nya medlemmar!

Vi ser fram emot att träffa på er såväl ute i naturen, som på våra bildvisningar och andra innemöten. Vi ser gärna att ni blir delaktiga i något av våra projekt, eller varför inte starta ett eget fågelprojekt?

Det är medlemmarna som gör Leksands Fågelklubb till en naturvårdande förening att räkna med. Varm välkomna med i föreningen:

Tage Eriksson, Leksand

Martin Linzie, Insjön

Börje Dahln, Malung

Lars-Erik Nilsson, Borlänge

Gunnar Helin, Falun

Björn Tengnér, Söder Bergsäng

Mia Bröms, Leksand

Karin Bond, Tällberg

Beth Zimmerman, Leksand

Saga Bond, Tällberg

Ewa Wijk, Skeberg

Linn Bond, Tällberg

Margareta Sunesson, Siljansnäs

Anton Andersson, Tällberg

Julia Gottlow, Leksand

Nadja Gustavsson, Leksand

Vill du bli stödjande medlem, "ÖRNFADDER", i föreningen ÖRN-72?

Kostnaden är 100 kr/år. Som tack får du information

från det nordiska örnarbetet, samt tidskriften

KUNGSÖRNEN, 1 gång/år.

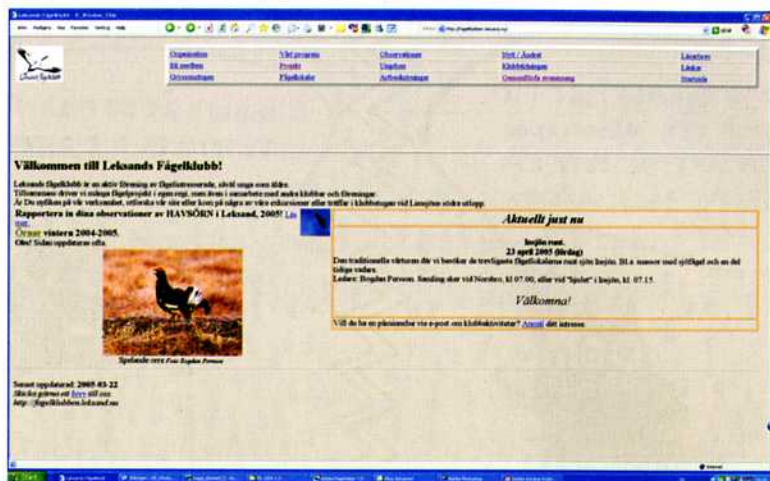
Betala in avgiften på postgiro 83 36 72-9 (Örn-72).

Mera info: Bogdan Persson (tfn. se sida 2)

EN BIT IN I SKOGEN

Om tidningen i din hand

Du har läst nr 1/05 av "Fåglar i Leksand". För första gången är tidningen tryckt helt i fyrfärg. Huruvida det kommer att vara så även fortsättningsvis är en ekonomisk fråga. Redaktionen ambitioner är självfallet att så skall vara fallet, trots att det innebär merarbete för den som gör själva layouten.

En stor del av detta nummer har ägnats fågelklubbens oförglömliga resa till Thailand. Vi har valt att publicera lite text och massor med bilder. Min bestämda uppfattning är att detta sätt att presentera en resa ger mycket mer för den som inte varit med, istället för långa skildringar i text. Jag hoppas att bildcollagen berättigar det utrymme de har tagit i anspråk.

Skribenterna har denna gång varit till största del de välbekanta och väletablerade i FIL. Ulrika Sjöberg från "Nordens Ark" som skrivit om falkprojektet och den unga konstnären Henric Hagström som tecknat serien "En bit in i skogen" hör till undantagen.

Tyvärr saknas en del artiklar som är efterlängade. Ungdomarnas och "Natursnokarnas" sidor finns inte med denna gång. Likaså "Om något helt annat än fåglar". Personligen saknar jag ett inlägg som varit med ett antal gånger några år bakåt i tiden: "Historien bakom bilden". En del av de saknade artiklarna kom inte med på grund av platsbrist, andra på grund av att inget material kommit in.

Vi ser gärna att fler kommer med såväl idéer som artiklar till tidningen. Variationen, men även den lättlästa stilen och de återkommande "pärlorna" gör "Fåglar i Leksand" till den trevliga tidskrift den är...

Bogdan Persson, redaktör

Leksands Fågelklubb

Styrelsen

Ordförande		
Staffan Müller	070-322 23 45	staffan.muller@leksand.se
Sekreterare		
Ulla-Britt Larsson	0247-21091	ulla.21091@telia.com
Kassör		
Göte Bergkvist	0247-228 24	gote.l.bergqvist@nordea.se
Ledamöter		
Annika Lekgård	0247-333 45	annika.lekgard@tiscali.se
Bogdan Persson	0247-154 76	bogdan.persson@telia.com
Lisbet Neil Persson	073-906 55 79	eanwih@whale-mail.com
Thomas Jonsson	070-299 14 56	tompa_dalarna@hotmail.com

Vårt program hittar du i bilagan till tidningen, samt på hemsidan

Projektansvariga

Projekt pilgrimsfalk

Lars Nilsson 0247-333 92, alt. 070-329 13 57

Projekt berguv

Henry Pollack 0247-409 64

Ungdomsgruppen

Annelie Stenberg 0247-349 93

Projekt slaguggla/tornfalk

Gunnar Lind 0247-348 66

Örnutfodring

Bogdan Persson 0247-154 76

Ringmärkning vid Limsjön

Inga-Lill Paulsen Andresson 0243-230 369

Rapportmottagare

Mats Knutsson 0247-413 68 mats.knutsson@leksand.mail.telia.com

Gryssenstugan, samt hemsidan

Ulla-Britt Larsson 0247-210 91 ulla.21091@telia.com

Våra övriga projekt och projektansvariga
hittar du på klubbens hemsida
<http://fagelklubben.leksand.nu>